[א] לאתויי ציצית בהדיא כתיב [א] לא תלבש שעטנז צמר ופשתים וכתיב [ב] גדילים תעשה לך סד"א כדרבא [א] דרבא רמי כתיב [ג] הכנף מין כנף וכתיב [א] צמר ופשתים יחדיו הא כיצד [ב] צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן [ג] שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין ס"ד כדרבא קמ"ל אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי לתנא דבי רבי ישמעאל מאי שנא לענין טומאה דמרבי שאר בגדים דכתיב [ד] או בגד הכא נמי לימא לרבות שאר בגדים [ב] מאשר תכסה בה ההוא [ד] לאתויי כסות סומא הוא דאתא דתניא [ה] [ג] וראיתם אותו [ה] פרט לכסות לילה אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה ומה ראית לרבות [א] סומא ולהוציא כסות לילה מרבה אני כסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראייה אצל אחרים ואימא לרבות שאר בגדים מסתברא קאי בצמר ופשתים מרבה צמר ופשתים קאי בצמר ופשתים מרבה שאר בגדים: אמר אביי רבי שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד רשב"א הא דאמרן סומכוס דתניא סומכוס אומר [ו] סיככה בטווי פסולה מפני שמטמאה בנגעים כמאן כי האי תנא [ז] דתנן [ו] שתי וערב מטמא [ב] בנגעים מיד דברי רבי מאיר [ג] ורבי יהודה אומר השתי משישלה והערב מיד והאוני' של פשתן משיתלבנו: **מתני'** [ח] כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן [ט] וכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: **גמ'** מנלן דפשתן איקרי עץ [ס] אמר מר זוטרא דאמר קרא [ו] והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ: והיוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן: מנלן אמר רבי אלעזר [ז] גמר אהל אהל

ממשכן

לאתויי ציצית. דלא מחייבי בציצית אלא בגדי צמר ופשתים: **גדילים** תעשה לך. לאלו: **סד"א כדרבא.** כלומר סד"א דלא דרשינן הני סמוכין לענין טלית למימר דלטלית צמר ופשתים תעשה ציצית ולא לשאר טלית אלא לענין ציצית תדרשיה גדילים תעשה לך מצמר ופשתים ולא משאר מינין כדדריש ליה רבא: **כתיב הכנף מין כנף.** דהאי כנף[ד] קרא יתירא הוא דהא כתיב על כנפי בגדיהם והוה ליה למכתב ונתנו על הציצית פתיל תכלת: **מין כנף.** מין[ה] הטלית יהא הציצית דהכי משמע ציצית של[ו] כנף תהא ואם של משי הוא ציצית של משי פוטר בה: **וכתיב צמר ופשתים. גדילים תעשה** לך דמשמע נמי מהן תעשה: **סד"א כדרבא.** דאמר דהכנף אתא לאשמועינן דלא תדרוש סמוכין למיפטר שאר בגדים דודאי מיחייב מיהא בציצית דמינן. קמ"ל אף כל דלא תדרוש הכנף הכי אלא אורחיה דקרא הוא ולאשמועינן דמצות ציצית בשני מיני צבע שני חוטין של תכלת ושני חוטין של לבן דהיינו מין כנף דסתמיה לבן[ח]: **מאי שנא כו'.** אליבא דרב נחמן קבעי לה דאמר אף כל לאתויי ציצית: **אשר תכסה.** ריבויא דקרא[ז] הוא: **לכסות לילה.** כסות המיוחד ללילות דלא ניחייב: **שישנה בראייה אצל אחרים.** וקרינן ביה וראיתם לאחרים ביום ולא אתי אשר תכסה ומפיק וראיתם: **שאינה בראייה.** ואי מרבינן לה מאשר תכסה קא עקרת ליה וראיתם[ט]: **ואימא לרבות שאר בגדים.** ולא כסות סומא: **קאי בצמר ופשתים.** כדאמר דסמך צמר ופשתים לגדילים מרבה כסות סומא דצמר ופשתים: **מרבה שאר בגדים.** בתמיה: **אמרו דבר אחד.** דדבר המיטמא בנגעים אין מסככין ואע"ג דאינו מטמא בטומאת מגע: **הא דאמרן.** חוץ מפשתן[י] ולא קאמר חוץ מבגד פשתן משמע אע"ג דלאו בגד[ט] שלא נטוה כגון אונין או נטוה ולא נארג אין מסככין הואיל ומטמו בנגעים ואע"ג דלא מטמא בשרצים: **סיככה בטווי.** הואיל ומטמו בנגעים דכתיב[י] או בשתי או בערב וה"ה נמי לאונין משיתלבנו והאי דנקט טווי לאשמועינן דטווי מטמא מיד דטווייתו הוא גמר מלאכתו ולא בעי שישלה: **כמאן.** אמרה סומכוס להא כר' מאיר דאמר מטמא מיד שנטווה ל"א כמאן אמרה אביי להאי מילתא דהיא חוץ מפשתן דווקא קאמר אע"ג דלאו בגד ועל כרחיך אפי' אונין במשמע אלמא אונין מיטמאין בנגעים: **כי האי תנא.** כר' יהודה: **משישלה.** שיהיו שולין אותו מן היורה ששולקין אותו בה ללבנו: **משיתלבנו.** בתנור: **מתני' אין מדליקין בו.** לעשות פתילה מקנבוס ובגד קנבוס ומצמר גפן: **אינו מטמא טומאת אוהלים.** אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוי כשאר בית וא"צ להטביל האהל עצמו דלא קבל טומאה אלא כלים שתחתיו: **אלא פשתן.** שאף אהל[י] טמא כדכתיב והזה על האהל[פ]. ובגמ' יליף דפשתן משתעי קרא: **גמ'**

ממשכן

למדרש סמוכין להתיר כלאים בציצית וי"ל דהיינו עד דלא ידע דשעטנז לאפנויי אבל במסקנא דאמר לרבנן שעטנז לאפנויי הכי נמי לתנא דבי ר' ישמעאל צמר ופשתים לגופייהו אתו הלכך לא צריך אף כל לאתויי כלאים וא"ת לתנא דבי ר' ישמעאל צמר ופשתים גבי לבישה מ"מ ל"ל דמדכתיב[ט] ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך שמעינן דכל בגדים צמר ופשתים הן וי"ל דה"א דווקא העלאה אבל בלבישה כל תרי מיני אסירי והשתא ליכא למימר לתנא דבי ר' ישמעאל דתיתי שעטנז שעטנז מהעלאה כדאמר בריש סוגיא ביבמות (דף ד: ושם) דהא השתא איצטריך שעטנז לאפנויי למדרש סמוכין ולא מופנה למדרש מיניה גזירה שוה: **רב פפא אמרה.**[פ] לא בעי למימר רב נחמן בר יצחק אמרה דאמר אף כל לאתויי ציצית דאין לטעות ולהחליף דברי רבה לרב נחמן אלא ברב פפא שהיה תלמידו ומלך אחריו[י] וכשהיה אומר דבר לא היו יודעים אם מדעתו אמרה או למדה לפני רבו[כ]: **סד"א כי דוקיא דרבא.** ל"ג כי דוקיא דהא מגוף מילתא דרבא הוא דמפיק ובריש יבמות (ג"ז שם) הוא דגרס לה ונראה אע"ג דבפרק התכלת (מנחות ד' לט: ושם) אמר רב נחמן השיראין פטורין מן הציצית קיי"ל כרבא דבתרא הוא וחייב בציצית מדאורייתא: **מסתברא** קאי בצמר ופשתים כו'. לא שייך למיפרך אדרבה קאי ברואין מרבה רואין קאי ברואין מרבה סומין דהא עיקר המצוה היא בטלית[נ] ולא באדם שאם אין לו טלית בת ד' כנפות פטור מן הציצית: **רבי** שמעון בן אלעזר וסומכוס אמרו דבר אחד. וא"ת דר"ש בן אלעזר קאמר מסככין בו חוץ מן הפשתן משמע אפי' לא נטוה וכדאמרינן נמי בפ"ק דסוכה (דף יב: ושם) סיככה באניצי פשתן פסולה ומשמע התם דהיינו דייק ונפיץ אע"ג דלא נטוה וסומכוס קאמר דדוקא בטווי פסולה וי"ל לרשב"א[מ] קאסר מדרבנן וסבר[ן] בדדייק ונפיץ לפי שהוא קרוב לטווי וטווי הוא לאסור מן התורה הואיל דמטמא בנגעים והיינו אמרו דבר אחד דהא דקאמר סומכוס סיככה בטווי פסולה היינו דבר תורה מדאמר מפני שמטמאה בנגעים דמדרבנן אין סברא לאוסרו אי מדאורייתא שרי לסכך בטומאת נגעים גזירה משום טומאת מת וכיון דבטווי אסור מדאוריית' א"כ באניצי פשתן יאסור מדרבנן מפני שהוא קרוב לטווי כדפרישית: **אונין** של פשתן. פי' בקונטרס שלא נטוה ודחק לפרש כן מפני דכבר תנא שתי וערב וקשה לריב"א דמנלן לטמאותו בנגעים הא שתי וערב כתיב ונראה לר"י דאונין היינו מטוה וכן פי' בערוך[ס] ושתי וערב דקאמר היינו צמר לפי שבצמר ניכר בין שתי לערב דהשתי הוא מן הלשונות של צמר הגדול וטווי כלאחר יד ולא כמו שטווים הערב ודרך היה לשולקו אע"פ שעכשיו אין רגילין ואונין של פשתן שהוא הטווי לא הוזכר לא שתי ולא ערב לפי שלא ניכר איזה של שתי ואיזה של ערב כדאמר בפ"ק דמס' ע"ז (ד' יז:) אייתו ליה תרי קיבורי אמרו ליה הי דשתיא והי דערבא איתרחיש ליה ניסא אתא זיבורא (למיתב[ע]) על דערבא כו' אלמא לא מינכר בפשתן[ז]: **כל** היוצא מן העץ אין מדליקין. פי' בקונטרס לעיל[פ] כגון בקנבוס וצמר גפן ואין נראה לר"ת דא"כ יהא אסור להדליק בו ומעשים בכל יום שמדליקין בצמר גפן וגם טוב מאד לפתילה ואור"י ודאי מותר להדליק בקנבוס וצמר גפן דאינם יוצאים מן העץ אלא זרע הוא כדאמרי' במנחות[מ] קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים[נ] כו' ופשתן נמי מין זרע כמו קנבוס אלא דאיצטריך במתני' למשרי פשתן משום דאיקרי עץ כדכתיב ותטמנם בפשתי העץ וכמו עץ הדעת[י] למ"ד חטה היתה וקרי לה עץ אע"פ שאינה עץ ועוד דאמר בכילד מברכין (ברכות דף מ: ושם[ס]) כל היכא דאי שקלת לפירא ולא הדר אילנא ומפיק לא מברכינן עליה בורא פרי העץ ופשתן וקנבוס וצמר גפן אי שקלת לפירא היינו הזרע לא הדר אילנא ומפיק הלכך לאו יוצא מן העץ נינהו: **ואין** מטמא טומאת אהלים אלא פשתן. והא דאמר לעיל בפ"ק (דף יז.) ועל עצמן בכל שהן משמע דכל הכלים נעשין אהל לקבל טומאה מחמת אהל הכא איירי בדבר הקבוע שחיברו לקרקע אע"ג שמתחילה היה בגד כיון שחיברו לאהל בטלו מתורת בגד ואין מיטמא אלא פשתן אע"פ שהוא מחובר כדכתיב והזה על האהל כו' וקשה לר"י דתנן באהלות (פ"ח מ"א) אלו מביאין וחוצצין השידה והתיבה כו' והסדינים שהם עשוים אהלים ואיך חוצצין סדינין של פשתן בפני הטומאה והא כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה[ע] וי"ל דמיירי בסדינין של משי וקבועין שאין מטמאים ורשב"א פירש במשניות בע"א:

ויפרוש

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה א סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' ט סעיף א:

עה ב מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סע"ב:

עו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

עז ד ה מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע א"ח סי' יז סעיף א וסי' יח סעיף א:

עח ו מיי' פ"ה מהלכות סוכה הלכה ד סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרכט סעיף ד:

עט ז מיי' פי"ג מהל' טומאת צרעת ה"ח:

פ ח מיי' פ"ה מהל' שבת הל' ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן רסד סעיף א:

פא ט מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הל' יב:

◆

רבינו חננאל

ואמרינן אינן מטמא בג' על ג' אלא צמר ופשתים והאי דתני דמיטמאין בנגעים שאר בגדי' בשלשה על שלשה. **אמרנו בתחלת הפרק** השיראין והכלך והסיריקין חייבין בציצית. ואמרינן בתחלת יבמות אמר רחמנא עביד ציצית פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא וממאי דתכלת עמרא הוא ואמרינן מדשש כיתנא דכתיב שש ברקמה ממצרים כו'. כמו שנתפרש ביומא מדשש כיתנא תכלת עמרא הוא שמעינן מינא דעמרא הוא דמיקריא פתיל תכלת הילכך ליכא ציצית אלא עמרא. **תנינא** שתי וערב מטמאין בנגעים מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר השתי משישלה והערב מיד והאונין של פשתן משיתלבנו: **מתני'** כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן [כו': **גמרא** מנלן דפשתן איקרי עץ שנאמר והיא העלתם הגגה ותטמנם בפשתי העץ: כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אוהלים אלא פשתן מנהני מילי אמר רבי אלעזר יליף אהל אהל

◆

ליקוטי רש"י

דרבא רמי כתיב הכנף. עשה ציצית ממין הכנף וזו טלית של משי עשה ציצית של משי וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך למשמע עשה ציצית מצמר ופשתים [יבמות ד:]. **ונתנו על ציצית הכנף פתיל** [דהאי קרא מייתורא ומשמע] לאיתויי ממין כנף פתיל תכלת. **וכתיב צמר ופשתים.** גדילים תעשה לך דבקרא אחריתא כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים וסמיך ליה גדילים תעשה לך למשמע דגדילים דקאמר לך צמר ופשתים נינהו [נזיר נח.]. **הרי כסות סומא אמור.** דחייב [מנחות מג.]. **פרט לכסות לילה.** טלית העשויה לכסות לילה פטורה מן הציצית [זבחים יח: ועיין בגה"ש שם]. **האונין של פשתן.** אגודות של פשתן וכן אגודות של פשתן מנופץ וטוענין אותו בקלרים לסחור ומלבנן [לעיל יז:]. **במה מדליקין.** בפתילה האונין (פירוש) לאחר שסורקין במסרק קורין לפ"ש ושעשאן אונך קורין רישט"א [סוכה יב:]. **בפשתי העץ.** פשתים בגבעולין [יהושע ב, ו].

מסורת הש"ס עם הוספות

א) מנחות לט: יבמות ד: נזיר נח. ע"ש, ב) זבחים יח: מנחות מג., ג) נגעי' פי"א מ"ח ת"כ פ' תזריע, ד) [סוכה כא.], ה) עיין רש"י מנחות מא: ד"ה כל וד"ה מביא וד"ה מיתיבי, ו) לעיל כו סוע"א, ז) ויקרא יג מח, ח) במדבר יט יח, ט) ויקרא יט יט, י) תענית דף ט סוע"א, כ) [וע"ע תוס' שבועות כו. ותוס' בכורות נד: ד"ה חדא ותוס' ב"ק סז: ד"ה רבא], ל) [וע"ע תוספות סוכה יב: ד"ה באניצי], מ) דף טו:, נ) [ברכות מ.], ס) ע"א ד"ה איתיה, ע) ב"ב יט ע"ב.

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר מר זוטרא דאמר קרא. ברכות מג ע"ב:

◆

תורה אור השלם

א) לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: [דברים כב, יא]

ב) גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: [דברים כב, יב]

ג) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: [במדבר טו, לח]

ד) וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמֹתָם יִטְמָא מִכָּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהֵר: [ויקרא יא, לב]

ה) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יְיָ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם: [במדבר טו, לט]

ו) וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל הַגָּג: [יהושע ב, ו]

◆

הגהות וציונים

א] יש להוסיף **כסות סומא** (כת"י): ב] צ"ל **מיטמאין** (כ"ה במשנה, דבש תמר): ג] [במשנה דנגעים לא נזכר דברי ר' מאיר ומטעם זה כתבו תוס' בסוכה יב ע"ב ד"ה באניצי וכו' ליישב דלא קאמר הכא רשב"א וסומכוס ורבי מאיר אמרו דבר אחד וגם דלא אמר כמאן כר' מאיר ע"ש ודע דגם בת"כ ליתא דברי רבי מאיר] (גליון): ד] **הכנף** (כת"י): ה] **ממין** (כת"י): ו] בכת"י נוסף **מין כנף**: ז] יש להוסיף **יתירא** הוא (נימוקי הגרי"ב, דבש תמר): ח] **לוראיתם** (כת"י): ט] יש להוסיף **הוא** (בארות המים): י] בכת"י נוסף **עצמו** טמא: כ] שייך לעיל ע"א (גליון) לפני ד"ה אלא: ל] עיין חכמת מנוח דאפילו למ"ד ציצית חובת גברא הוא מ"מ הטלית יותר עיקר במצוה עיי"ש: מ] נדצ"ל **דרשב"א** (באה"מ): נ] נ"א **מסברא** (גליון): ס] [ערך אניצי ע"ש] (גליון) ועיי"ש בהפלאה שבערכין, אולם כוונת התוס' לכאורה לערוך ערך "אונין" הנמצא שם בערוך לפני ערך "אניצי" עיי"ש שמבאר אונין, תקוה. והיינו חוטין גמורים שהוא מטוה המבואר כאן בתוס' ודו"ק, וכן מבואר בב"ח או"ח סימן רנב סוף סעיף ב וכן הביאו במלאכת שלמה לעיל פ"א מ"ו וסרה תמיהת ההפלאה שבערכין שם [ועיין תפארת ישראל נגעים פי"א מ"ח אות ס"ד שגם תמה על התוס' כתמיהת ההפלאה שבערכין וצ"ע כנ"ל]: ע] [צ"ל **ויתיב**] (גליון): פ] כו ע"א ד"ה יוצא, (ועי' מהרש"א שהעיר שלא הי' לפני התוס' פי' רש"י דהכא שכתב נמי כן): צ] יש להוסיף **מדרבנן** (דבש תמר):